

STAROŻYTNY EGIPT

System irygacyjny – system kanałów nawadniających, tam, sztucznych jezior.

Monarchia despotyczna – ustrój polityczny państw Starożytnego Wschodu, który charakteryzował się tym, iż na czele państwa stał monarcha o nieograniczonej władzy, która była związana z jego boskim pochodzeniem.

Politeizm – wiara w wielu bogów.

Mumifikacja – balsamowanie zwłok.

1. Warunki geograficzne, surowce, zajęcia ludności:

- państwo położone w północno-wschodniej Afryce, którego osią jest rzeka Nil,
- Większość kraju pokryta pustyniami piaszczystymi i kamienistymi.
- Suchy, upalny klimat od kwietnia do października. Duże wahania temperatury między dniem a nocą
- Żyzne gleby w dolinie rzeki, która co roku wylewa w lipcu
- w dolinie Nilu bogata szata roślinna i liczne zwierzęta
- zbudowano **sieć irygacyjną** – kanały nawadniające, tamy, sztuczne jeziora, które zatrzymywały nadmiar wody i rozprowadzały na pola
- **surowce** – kamień, soda naturalna, miedź na półw. Synaj, złoto w Nubii i we wsch. Egipcie. Cyna, żelazo i drewno – nie występowało

2. Organizacja państwa, system polityczny

- w IV tys.p.n.e. powstały państewka (nomy) połączyły się w Egipt Górny i Egipt Dolny
- **ok 3000 r.p.n.e. faraon Menes** zjednoczył Egipt. Stolicą zostało Memfis, później Teby. Symbolem zjednoczenia jest podwójna korona: biała Górnego Egiptu i czerwona – Dolnego.
- Kraj był podzielony na prowincje, a prowincje były podzielone na nomy. Na czele każdego nomu stał nomarcha.

System polit. to **monarchia despotyczna** – faraon uważany był za boga lub syna boga Re. Jednocześnie był najwyższym kapłanem.

- **faraon** - stał na czele państwa i miał nieograniczoną władzę. Stanowił prawa, był naczelnym wodzem armii i najwyższym sędzią. Jego zadaniem była ochrona granic i utrzymywanie spokoju wewnętrznego. Cała ziemia była jego własnością. Był panem życia i śmierci swoich poddanych.
- na czele administracji stał urzędnik zwany wezyrem, który wywodził się z rodziny królewskiej. Administracja podlegała faraonowi.

3. System społeczny

- hierarchiczny system społeczny
- na czele hierarchii faraon
- następnie wyżsi urzędnicy, wywodzący się z rodziny królewskiej oraz naczelnicy prowincji (nomarchowie)
- kapłani – wykształceni, opiekowali się świątyniami, byli zwolnieni od podatków, bardzo wpływowi
- urzędnicy niższego szczebla, dowódcy armii – wykonywali wolę faraona, droga do kariery prowadziła przez odpowiednie wykształcenie
- armia – broniła granic, rekrutowała się spośród chłopów, których szkolono; służba dożywotnia. Kupcy i rzemieślnicy.
- chłopci – najliczniejsza warstwa. Uprawiali ziemię i hodowali zwierzęta faraona. (Ziemia należała do faraona, dostojników lub świątyni). Wykorzystywano ich również do wszystkich ciężkich prac – budowa kanałów, świątyni czy piramid
- niewolnicy – było ich niewiele; pochodzili spośród jeńców wojennych lub dłużników. Nie mieli żadnych praw.

4. Religia egipska

a) religia egipska była religią politeistyczną.

Panteon bogów egipskich (zbiór) był zhierarchizowany. Na jego czele stał bóg słońca Re.

Najważniejsi bogowie:

- Re – bóg tarczy słonecznej
- Ozyrys – bóg płodności i urodzaju, władca królestwa śmierci
- Izyda – żona Ozyrysa
- Horus – bóg – sokół; opiekun państwa i dynastii
- Anubis – bóg – szakal – towarzyszył Ozyrysowi
- Set – bóg śmierci i pustyni, brat Ozyrysa
- Nut – bogini nieba
- Maat – bogini sprawiedliwości.

Egipcjanie oddawali cześć zwierzętom: krokodylowi, skarabeuszowi, ibisowi, kotu, kobrae.

Wyobrażali sobie bogów jako ludzi, ludzi z głowami zwierząt lub jako zwierzęta. Budowali dla nich świątynie, składali dary.

Faraon był uważany za boga lub syna boga Re. Oprócz tego każde miasto miało swoje bóstwo opiekuńcze. W historii Egiptu niektóre z nich osiągały wielkie znaczenie np. Amon, bóg miasta Teb, stolicy Egiptu, z czasem został połączony z bogiem Re – oddawano cześć bogowi Amonowi – Re.

b) Wiara w życie pozagrobowe.

Egipcjanie wierzyli w życie po śmierci. Wiara ta odgrywała olbrzymią rolę w ich wierzeniach. Podporządkowywali jej swoje życie. Uważali, że człowieka po śmierci czeka sąd ostateczny – **sąd boga Ozyrysa**. Miał on polegać na tym, że na wadze dobrego i złego kładziono na jednej szali serce człowieka, a na drugiej szali pióro bogini sprawiedliwości. Wierzono, że w sercu człowieka są zapisane wszystkie jego uczynki. Jeżeli serce było lżejsze od pióra mógł on wejść do królestwa zmarłych, jeżeli jednak serce było cięższe było ono pożerane przez potwora, a człowiek nie miał szans na życie wieczne. Uważano, że należy za wszelką cenę zachować ciało człowieka, z którym nierozdzielnie jest związana jego dusza. Tak długo jak istnieje ciało tak długo istnieje dusza. Dlatego też **mumifikowano zwłoki** czyli je balsamowano. Na pełny rytuał stać było jedynie faraona, reszta Egipcjan musiała zadowolić się jego skróconą wersją. Najbiedniejsi chowali swoich zmarłych w piaskach pustyni licząc na wysuszenie ciała. Zmarłych faraonów chowano w grobowcach. W okresie Starego Państwa były to **piramidy** (w Giza – najstarszą jest piramida Dżosera, która jest piramidą schodkową; największe to piramidy Cheopsa, Chefrena i Mykerena). Później chowano faraonów w **Dolinie Królów**. Zmarłym władcom oddawano cześć boską. do grobowców wkładano jałdo i wszystkie przedmioty, których zmarły będzie używał po śmierci.

5. Osiągnięcia cywilizacji egipskiej:

- wysoko rozwinięta **matematyka**, szczególnie algebra i geometria
- umieli obliczać pola powierzchni i objętość brył geometrycznych
- potrafiono rozwiązywać równania kwadratowe
- znano pierwiastki: kwadratowe i sześciennie
- stosowano ziołolecznictwo, potrafiono przeprowadzać proste zabiegi chirurgiczne: składanie kości itp. W Egipcie potrafiono przeprowadzić trepanację czaszki (otwarcie czaszki). Antropolodzy udowodnili, że niektórzy pacjenci przeżywali operację. W Egipcie wiedza o budowie człowieka była duża – związane to było z mumifikacją ciał.
- **pismo hieroglificzne** – jego stosowanie wymagało znajomości ponad tysiąca znaków. Uproszczoną wersją pisma było pismo hieratyczne = kapłańskie. Najprostszą wersją pisma egipskiego było pismo demotyczne, które powstało najpóźniej. Pisano na papirusie otrzymany z łodyg rośliny rosnącej nad Nilem
- literatura – Księga Umarłych
- Egipcjanie oddawali cześć wielu bogom utożsamianym z siłami natury bądź ciałami niebieskimi. Dlatego też kapłani obserwowali niebo. **Egipcjanie są twórcami kalendarza słonecznego** – odkryli, że rok ma 365 dni, podzielili go na 12 miesięcy. Potrafili wskazać na niebie planety np. Wenus. Określili, że najjaśniejszą gwiazdą na niebie jest Syriusz. Potrafili

dzięki obserwacji tej gwiazdy obliczyć dokładny dzień wylewu Nilu. Potrafili również przewidzieć zaćmienie Słońca.

- architektura miała **charakter sakralny** – była związana z kultem. W Egipcie świątynie były budowane z kamienia. Były one **monumentalne** (olbrzymie) – np. świątynie w Karnaku lub Luksorze. Oprócz tego w Egipcie budowano piramidy – wspaniałe grobowce faraonów. Olbrzymie graniastosłupy budowano z piaskowca, a następnie przykrywano płaszczem z wapienia. Wejście ukrywano by zapobiec okradaniu grobów. Piramidy były częścią kompleksu świątynnego poświęconego faraonowi.
- malowidła naścienne. Egipcjanie ozdabiali świątynie i grobowce. Malunki przedstawiano w sposób pasmowy. Wielkość przedstawionych postaci zależała od miejsca, które postać zajmowała w hierarchii społecznej. Na pierwszym planie uwieczniano władców, bogów. Przedstawiciele niższych warstw społeczeństwa byli przedstawiani zawsze jako mniejsi. Stosowano pewien kanon sztuki – twarze postaci przedstawiane były z profilu podczas gdy ciało przedstawiano normalnie. Postacie zawsze były smukłe. Egipcjanie tworzyli rzeźby z kamienia, drewna. Miały one charakter monumentalny (postacie faraonów lub bogów).